

Girift Sazının Yapısı, Çeşitleri ve Ney Sazı ile Karşılaştırılması Üzerine Bir İnceleme

Orhan ALKAN*¹

*Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi Türk Müsiki Devlet Konservatuarı, Temel Bilimler Bölümü, Erzurum, Türkiye

Makale Bilgileri	Özet
<p>Makale Türü: Araştırma Makalesi</p> <p>Geliş Tarihi: 11 Ağustos 2023</p> <p>Kabul Tarihi: 14 Eylül 2023</p> <p>Yayın Tarihi: Ekim 2023</p>	<p>İnsanlığın evrimsel süreci boyunca, insanın çevresindeki doğal unsurlardan ilham alarak, iletişim kurarak ve çeşitli ifade biçimlerini geliştirmek amacıyla kemikler, kuru ağaç dalları ve ağaç lifleri gibi doğal malzemeleri kullandığı bilinmektedir. Bu nedenle, müziğin icrası için insan sesi ve enstrümanlara duyulan ihtiyaç, kaçınılmaz bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, geleneksel Türk müziğinin önemli enstrümanlarından biri olan ve unutulmuş "Girift" sazının yapısı, çeşitleri ve ney sazı ile karşılaştırılması incelenmiştir. Girift sazının, Türk müziğinin geçmişte bir dönem icrası olduktan sonra unutulmuş üflemeli saz ailesinden olduğu kabul edilmektedir. Girift sazı yapısı itibarı ile Ney sazına benzemektedir fakat boğum, perde açkısı yönünden değişkenlik göstermektedir. Çalışmada, girift sazının yapısı detaylı bir şekilde açıklanmış, perdeleri ve yapısı üzerinde durulmuştur. Girift sazı, Türk müziğinin unutulmuş hazinelerinden biri olarak kabul edilirken, bu çalışma Girift sazının yeniden keşfedilmesi ve tanıtılması amacı taşımaktadır. Girift sazının yapısındaki değişkenlik, bu enstrümanın çeşitli icra tarzlarını ve müzik türlerini destekleyebilme yeteneğini göstermektedir. Dolayısıyla, bu çalışma sadece Girift sazının geçmişini ve yapısal karşılaştırılmasını anlatmakla kalmayıp, aynı zamanda onun gelecekteki potansiyelini de vurgulamaktadır. Çalışmanın bir diğer odak noktası ise girift sazının ney sazı ile karşılaştırılmasıdır. Ney sazı, Türk müziğinin temel sazlarından biridir. Girift sazı ise ney sazına zahiri olarak benzeyen bir enstrüman olmasına rağmen, ney sazı ile farklı özelliklere sahiptir. Çalışmada, bu iki sazın tarihsel, yapısal ve müziksel farklarına değinilmiştir. Bu incelemenin amacı, girift sazının özelliklerini anlatmak, çeşitlerini tanıtmak ve ney sazı ile karşılaştırarak farklılıklarını vurgulamaktır. Bu çalışma, geleneksel Türk müziği sazı olan Girift sazını tanımak isteyenler için bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak bu çalışma; girift sazının yapısı, çeşitleri ve ney sazı ile karşılaştırılmasına dair kapsamlı bir inceleme sunmaktadır.</p>

Anahtar Kelimeler: Girift, ney, perde

¹ Sorumlu Yazar E- posta: alkanorhan08800@gmail.com ORCID: 0000-0002-4393-1847

An Investigation on The Structure, Varieties, and Comparison with The Ney Saz of The Girift Saz

Article Info	Abstract
<p>Article Type Research Article</p> <p>Arrival Date August 11, 2023</p> <p>Acceptance Date September 14, 2023</p> <p>Publish Date October 2023</p>	<p>Throughout the evolutionary process of humanity, it is known that humans have utilized natural materials such as bones, dry tree branches, and tree fibers, drawing inspiration from their surroundings and developing various forms of expression through communication. Consequently, the need for human voice and instruments to perform music becomes an inevitable reality. In this study, the structure, types, and a comparison with the "Ney" instrument, another important traditional Turkish musical instrument, are examined, focusing on the "Girift" instrument, which has been forgotten over time. The Girift instrument is considered part of the family of wind instruments that were used in Turkish music in the past but have been neglected. Structurally, the Girift instrument resembles the Ney, yet it varies in terms of nodes and fret spacing. The study provides a detailed explanation of the Girift instrument's structure, emphasizing its frets and construction. While the Girift saz is considered one of the forgotten treasures of Turkish music, this study aims to rediscover and introduce it. The variability in the structure of the Girift saz illustrates its ability to support various performance styles and music genres. Therefore, this study not only narrates the history and structural comparison of the Girift saz but also emphasizes its potential for the future. Another key aspect of the study is the comparison between the Girift instrument and the Ney. The Ney is one of the fundamental instruments in Turkish music. While the Girift instrument may appear similar to the Ney, it possesses distinct characteristics. The study delves into the historical, structural, and musical differences between these two instruments. The aim of this analysis is to describe the features of the Girift instrument, introduce its variations, and highlight the differences by comparing it with the Ney. This study aims to provide information for those interested in understanding the traditional Turkish musical instrument, the Girift. In conclusion, this study offers a comprehensive examination of the structure, types, and a comparison with the Ney instrument, providing valuable insights into the Girift instrument.</p>

Keywords: *Girift, ney, fret*

Giriş

Geleneksel Türk Müziği'nin köklü geleneği içerisinde, üflemeli çalgılar her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle tasavvuf müziği geleneği içerisinde, üflemeli çalgılar derin bir manevi anlam taşırlar ve bu çalgılar olmadan tam anlamıyla ifade edilemez bir zenginliğe sahiptirler. Bu nedenle, "tasavvuf müziği üflemeli çalgısız icra edilemez" düşüncesi, toplumun genelinde kabul görmüş bir anlayış olarak var olmuştur.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, üflemeli çalgılara büyük bir sevgi beslemiş ve saz icracılarını yakınında tutmuştur. Özellikle ünlü eseri Mesnevî'de üflemeli çalgılara özel bir yer ayırmıştır. Ney, Mevlâna'nın manevi dünyasının bir ifadesi olarak öne çıkmış ve insanların içsel duygusal dünyalarına dokunmuştur. Neyin nağmeleri, manevi derinliği ve ruhsal deneyimleri ifade etmek için güçlü bir araç haline gelmiştir.

Üflemeli çalgılar arasında en önemli yere sahip olan "ney"e ek olarak, unutulmuş ve Giriftzen Âsım Bey ile öne çıkan "girift" sazı da büyük bir rol oynamıştır. Girift sazı, ney sazından farklı bir tını ve yapıya sahiptir. Bu tını farklılığı nedeniyle, bazı icracılar özellikle Girift sazını tercih etmiştir. Bu bağlamda, birçok Girift sazı icracısından da bahsedilebilir, zira Girift sazı da Türk müziğinin zengin ve çeşitli enstrümanlarından biridir.

Müziğin gelişimi ve değişen kimlikleri içinde, üflemeli çalgılar Türk müziğinin temel taşlarından birini oluşturur. Ney ve girift gibi özel enstrümanlar, sadece müziğin araçları değil, aynı zamanda manevi bir derinliğin ifadesi olarak da öne çıkmaktadır.

Bir Hoş Sadâ Olarak Ney Sazı

Geleneksel Türk Müziği'nin temel yapı taşlarından biri kabul edilen ney sazı, hem kültürel hem de manevi bağlamda özel bir konumda bulunmaktadır. Üflemeli çalgılar, farklı mitolojilerde tanrıların çalgıları olarak kabul edilmiş ve ney sazı da bu anlamda önemli bir pozisyona sahip bulunmaktadır. İslam tasavvuf geleneği içerisinde ise ney, özellikle büyük bir değer taşımakta olup, insanların manevi deneyimlerini ifade etmek ve derin duygusal dünyalarına hitap etmek amacıyla kullanılmıştır.

Ney sazının kökenleri Mezopotamya'ya kadar uzanmaktadır. M.Ö. 5000 yıllarından itibaren Sümerler tarafından kullanıldığı düşünülen bu nefesli çalgı, Sümer dilinde "Ni" veya "Na" olarak adlandırılmış ve o dönemde yüksek bir itibara sahip olmuştur (Kaya, 2011, s. 3). Ney, içi boş kamıştan yapılmış olup, üflenilen kısmına boynuzdan yapılmış bir ağızlık olan başpare takılarak çalınır. Neyin üst yüzeyinde 6, alt yüzeyinde ise 1 adet olmak üzere toplam 7 delik bulunur. Bu delikler parmaklar yardımıyla açılıp kapatılarak çeşitli ses tonları elde edilir. Neyin rengi sıcak iklimlerde yetişen kamışlardan üretildiği için doğal olarak sarıdır ve üzerine boya veya cila gibi maddeler sürülmez. Zaman içinde kullanıma bağlı olarak ney sazının rengi koyulaşır, bu da sazın değerini artıran bir özelliğe dönüşür.

Türklerin İslam'ı kabulünün ardından ney, özellikle dini müzik alanında büyük bir ilgi görmüştür. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, müziğin insan ruhunu yüceltmedeki rolüne dikkat çekmiş ve eserlerinde ney sazına özel bir yer vermiştir (Açın, 1994, s. 61). Mevlânâ'ya göre neyin yapısı insanı, üflenilen nefesi ise ruhu simgeler. İbn Sînâ ise neyi ucundan üflenerek icra edilen kamıştan bir boru olarak tanımlamıştır. Ney sazı, İslam düşünce dünyasında derin bir sembolizmi ifade ederken, Türk müziği ve edebiyatının da temel bir bileşeni olarak öne çıkmıştır.

Ney çalan sanatçıya genellikle "neyzen" veya nadiren "nâyî" adı verilir. Neyzen terimi, ney çalmak anlamına gelir ve genellikle ney çalan kişiler için kullanılır. Ney aynı zamanda günümüzün flütünün atası

olarak kabul edilir. Bu özel enstrüman; edebiyatçıları, ressamı ve şairleri etkileyerek onlar üzerinde büyüleyici bir etki bırakmıştır.

Ünlü şairlerden Nedîm, neyin içindeki duygusal halleri şu şekilde ifade eder:

Olmakta derûnunda hevâ âteş-i sûzân

Nâyın diyebilmem ki ne hâlet var içinde

Türk müziğinde birçok ünlü neyzen ve bestekâr bulunmaktadır. Tarihte III. Selim gibi neyzen padişahlar da yer almıştır. Günümüzde ise birçok yetenekli neyzen ney sazını ustalıklıca icra etmektedir.

Unutulan Bir Türk Çalgısı: Girift

Girift, Ney'e benzeyen kamıştan yapılmış bir sazdır. "Birbirinin içine geçmiş", anlamında Farsça bir kelimedir. Halk arasında ise; karışık ve içinden çıkılması zor mânâsındadır (Kaya, 2011, s. 12). Türkçe kullanımda, halledilmesi zor olan konular ve işler için "girift mevzu", "girift iş" gibi ifadeler kullanılır. "Girift sazına" bu ismin verilmesi de, üflenmesi zor ve karmaşık sesler içermesinden kaynaklanmaktadır.

Girift bir flüt türü veya boyu olmayıp, çeşitli büyüklükte bir küçük flütler ailesinin genel ismidir. Bunların yedi parmak deliği ve bir başparmak deliği vardır, fakat parmaklarla nây'dan ayrımlı olarak çalınırlar (Farmer, 1999, s.21).

Aynı dudak ve baş pozisyonunu koruyarak, ney gibi yan tutularak üflenir. Girift, boğum sayısı Ney'de olduğu gibi sadece 9 boğum değildir yani boğum sayısı değişim göstermektedir. Girift sazının 4,5,6,7 ve 9 boğumlularına da rastlanmaktadır. Boynuzdan ve çeşitli plastik malzemelerden başpâre yapılarak, sazın boğaz boğumu veyahut ses kutusu tabir edilen baş tarafa takılıp daha sonra nefes sazın içine üflenir. Ney ve Girifti başpâreli üflemek Türk neyzenlerine mahsus bir usûldür. Girift sazi, ney sazına kıyasla daha sınırlı bir ses alanına sahiptir ve seslerin çıkışı için gereken parmak pozisyonları oldukça zordur. Ney sazi, üflenmesi kolaylığı ve geniş ses alanı bakımından girifti geride bıraktığı için daha fazla tercih edilen bir sazdır. Özellikle derin seslerde, girift ney'e göre daha güçlüdür ve bu özelliğiyle bir zamanlar tercih sebebi olduğuna inanılmaktadır.

Girift, uzun bir süredir üfleyen bulunmaması nedeniyle günümüzde neredeyse unutulmuş bir saz olarak sadece bazı müze ve özel koleksiyonlarda korunmaktadır. Ancak, son zamanlarda bazı neyzenler tarafından Girift yapımına başlanmış ve sazın Türk Müziği repertuarına yeniden kazandırılması için çaba gösterilmektedir.

Girift'in Çeşitleri

Amasya Girifti

Kültür Bakanlığı Amasya Müzesi envanterinde kayıtlı olan girift, defterde Giriftzen Âsım Bey'e ait olduğu belirtilmiştir. Âsım Bey'in Amasya'da bulunduğu dönemi göz önüne alarak, giriftin muhtemelen 1903 ile 1928 yılları arasında yapıldığı düşünülebilir. Girift, altı boğumlu bir kamıştan yapılmıştır. Kamışın üst kısmının dış çapı 2.13 cm, iç çapı 1.42 cm iken, alt kısmının dış çapı 2.20 cm, iç çapı 1.45 cm'dir. Boğum ölçüleri şu şekildedir: 1. boğum 7.30 cm, 2. boğum 9.50 cm, 3. boğum 10.00 cm, 4. boğum 10.20 cm, 5. boğum 2.20 cm'dir. (Uygun, 2015, s.116).

Aynalıkavak Girifti

İstanbul-Aynalıkavak Kasrı Türk Müziği Sazları Müzesi, Muammer Karabey Armağanı Sazlar Bölümü'nde yer almaktadır. Girift, altı boğumlu bir kamıştan yapılmıştır. Boğum ölçüleri şu şekildedir: 1. boğum 5.5 cm, 2. boğum 11.5 cm, 3. boğum 10.5 cm, 4. boğum 11 cm, 5. boğum 10 cm, 6. boğum 4.5 cm. Giriftin üstünde 2 cm yüksekliğinde bir başpâre bulunmakta ve 2. boğum üzerinde kamışın ön yüzünde Arap harfleri ile "(girift)" yazısı yer almaktadır. Başpâre boynuzdan yapılmış olup üflenilen kısımdaki üst çapı 1.47 cm'dir. Kamışın üst taraftaki 1. boğumun dış çapı 2.75 cm iken, alt taraftaki son boğumun bitiş noktasında iç çapı 1.81 cm, dış çapı ise 2.51 cm'dir. (Uygun, 2015, s.117).

Konya Girifti

Konya Mevlânâ Müzesi'nde iki farklı akorda sahip girift bulunmaktadır. Konya Girifti altı boğumlu olup üstteki iç çapı 1.75 cm, alttaki iç çapı ise 1.35 cm'dir. Başpâre bulunmayan giriftin alttan itibaren boğum ölçüleri şöyledir: 1. boğum 4 cm, 2. boğum 8.5 cm, 3. boğum 8 cm, 4. boğum 7.5 cm, 5. boğum 7.5 cm, 6. boğum 5 cm. (Uygun, 2015, s.119).

Mısır Girifti

Mısır Girifti ile ilgili bilgileri Fransız araştırmacı Andre Villoteau'un yazdığı eserden öğreniyoruz. Guillaume Andre Villoteau (1759-1839) adlı bu Fransız araştırmacı, 1798-1800 yılları arasında Mısır'da bulunmuş ve bu süre zarfında Mısır'ın tarih, sanat ve sosyoloji alanlarında araştırmalar yapmıştır. Villoteau, Mısır'ı "Description del Egypte" (Mısır'ın Tasviri) adlı eserinde detaylı bir şekilde anlatmıştır. Bu eser 20 ciltten oluşurken, yayınlanması tam 17 yıl sürmüştür. XIII. ve XIV. ciltler müzikle ilgili konuları içermektedir ve Mısır'daki Türk Müziği sazlarına dair bilgiler içermektedir. Eserde girift saziyle ilgili bilgiler de bulunmaktadır; yazar, gözlemediği bir giriftin ölçülerini kaydetmiş ve deliklerden çıkan seslerin notalarını yazmıştır (Aksoy, 1994a, s. 106-107).

Giriftin kamış uzunluğu 46.8 cm'dir. Başpârenin kamışın üstünden yüksekliği 2 cm olarak ölçülmüştür; ancak başpâre kamıştan çıkarıldığında tam yüksekliği 26 mm'ye ulaşır. Kamışın üst çapı 25 mm, alt çapı ise 23 mm'dir. Alt kısımda, kamışın iç çapı 20 mm olarak belirlenmiştir. Bu girift, kısa ve kompakt bir kamıştan üretilmiştir. Alt kısmında pirinçten yapılmış ve kamışın üstünden 2 mm tıraşlanarak aynı yüzeye takılan bir paravâne bulunmaktadır. Kamış altı boğumludur ve tasarımında özenli bir yapı kullanılmıştır (Villoteau, 1826a, s. 445-450).

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, Girift sazının yapısı, çeşitleri ve ney sazı ile karşılaştırılmasını incelemek ve bu iki önemli üflemeli çalgının özelliklerini aydınlatarak Türk müziği ve kültürel bağlamdaki rolünü anlamayı amaçlamaktadır.

Geleneksel Türk Müziği'nin zengin enstrümantal geleneği içerisinde, üflemeli çalgılar özel bir yer tutmaktadır. Ney sazının yanı sıra, Girift sazı da bu çerçevede önemli bir yere sahiptir ancak Girift sazının yapısı, çeşitleri ve özellikleri hakkında yeterli bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu makale, Girift sazının yapısını detaylı bir şekilde açıklamak, farklı çeşitlerini tanımlamak ve ney sazı ile karşılaştırarak bu iki enstrümanın özelliklerini vurgulamak suretiyle, üflemeli çalgıların geleneksel Türk Müziği içerisindeki önemini daha iyi anlamada katkı sağlayacaktır.

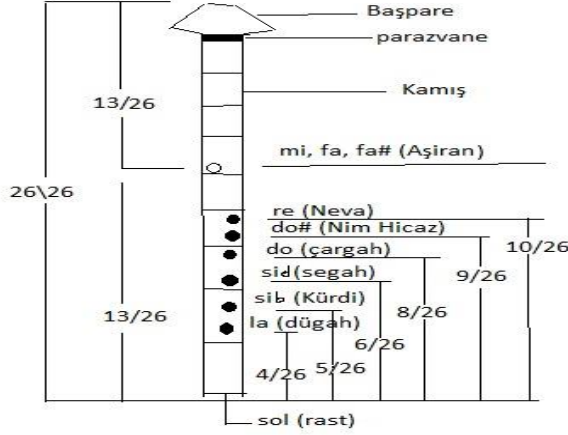
Yöntem

Araştırmanın yürütülmesinde betimsel ve karşılaştırmalı araştırma modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda iki saz hakkında literatür taramasından elde edilen bilgiler aktarılarak ve bu iki saz arasında karşılaştırma yapılarak farklılıkları, benzerlikleri ve perde açıları yönünden incelenmiştir.

Bulgular Ve Yorum

Ney Sazının Ana Perde ve Oranları

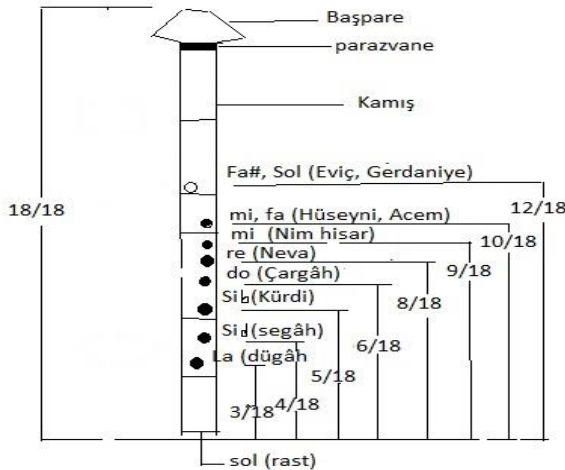
Şekil 1. Ney'in Yapısı

Yukarıdaki şekil incelendiğinde; Ney, kargı kamışı, başpâre ve parazvâne olarak üç kısımdan oluşur. Ney'in uzunluğu artıkça pesleşir, kısaltıkça tizleşir. Ney'in boyutu ölçülerek sırasıyla; Aşîran perdesi Ney'in boyutunun arka orta noktasına (13/26) açılır. Ney'in alt tarafından 4/26 birim ölçülerek La (Dügâh) perdesi açılır. Akabinde Kürdi perdesi 5/26 ye, segâh perdesi 6/26 birime açılır. Segâh ile Çargâh perdeleri arası 2 birim arttırılarak 8/26 ya Çargâh perdesi açılır. Çargâh, Nim Hicâz ve Nevâ perdeleri araları 1'er birim hesaplanarak açılırlar.

Girift Sazının Ana Perde ve Oranları

Şekil 2. Girift' in Yapısı

Elimizdeki verilerden hareketle, Girift sazının perde aralıkları hesaplanırken kamış uzunluğunun 18 eşit parçaya bölüldüğü görülmüştür. Yukarıdaki şekil incelendiğinde Girift; kargı kamışı, başpâre ve parazvâne olarak üç kısımdan oluşur. Girift' in boyutu ölçülerek sırasıyla; Girift' in alt tarafından 3/18 birim hesaplanarak, deliği diğer perdelerin ekseninde 2 mm sağ tarafa kaydırılarak La (dügâh) perdesi

açılır. Akabinde kürdi perdesi 4/18' e, segâh perdesi 5/18 birime ve çargâh perdesi 6/18' e açılır. Nevâ perdesi 2 birim (8/18) daha üstten açılır. Nim Hisâr Perdesi 9/18' e açılır. Hüseyinî perdesi ise 10/18' e açılır. Eviç perdesi arka yüzündeki 12/18 noktasına delik açılır.

Şekillere İlişkin Karşılaştırmalar

Şekil 1. ve Şekil 2. deki bilgiler incelendiğinde, her iki sazın yapımında kullanılan malzemeler kamış, paravâne ve başpâre olarak görülmektedir. Ney sazı; ön yüzünde 6, arka yüzünde 1 delik olmasıyla toplamda 7 perde deliğine sahipken, Girift sazı 8 perde deliğine sahiptir. Ney sazı toplam 9 boğumdan oluşmaktadır. Şekil 2. de görüldüğü üzere Girift sazı 5 boğuma sahiptir ve boğum sayısı değişim arz etmektedir. Bu durum Girift sazının Ney sazından daha tiz bir sese sahip olduğunu göstermektedir. Şekillere bakıldığında ikisinin de perde açığı ölçülerinin farklı olduğu görülmektedir.

Ney ve Girift Sazlarının Genel Karşılaştırma Tablosu

Ney

- Ney kargı kamışı ile yapılır. Kamış sarı renkte olup, sert ve içi lifli yapıya sahiptir.
- Tüm perdeler kapalı iken sol/rast perde sesine tekâbül eder.
- Ney dokuz boğumludur.
- Boynuz veya delrin malzemesinden yapılan üfleme aparatı olarak başpâre kullanılır. Darbelerde çatlamaması için metalden yapılan yüzük formunda paravâne takılır.
- Ney'de arkada 1, önde 6 tane perde deliği bulunmaktadır.
- Ses sahası 2 oktav, 5 sekizliden oluşur.
- Ney boyu 50 ile 95 cm arasında uzunlukları seslere göre değişkendir.
- Ses tınısı yumuşak ve açıktır.

Girift

- Girift kargı kamışı ile yapılır. Kamış sarı renkte olup, sert ve içi lifli yapıya sahiptir.
- Tüm perdeler kapalı iken sol/rast perde sesine tekâbul eder.
- Girift 4,5,6,7,8,9 boğumdur. Seslere göre değişim göstermektedir.
- Boynuz veya delrin malzemesinden yapılan üfleme aparatı olarak başpâre kullanılır. Darbelerde çatlamaması için metalden yapılan yüzük formunda paravâne takılır.
- Girift'te arkada 1, önde 7 tane perde deliği bulunmakta ve alt sol/rast perdesi sol veya sağ tarafa açılmaktadır.
- Ses sahası 2 oktav, 2 sekizliden oluşur.
- Girift boyu 39,5 ile 52 cm arasında uzunlukları seslere göre değişkendir.

- Ses tınısı sert ve boğuktur.

Sonuç

“Girift Sazı Yapısı, Çeşitleri ve Ney Sazı ile Karşılaştırılması” adlı bu çalışmadaki bulgular ve yorumlardan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Arkeolojik bulgulara bakıldığında Girift sazının tarihselliğinin Ney sazının ortaya çıkışı ile paralellik gösterdiği,

Girift ve Ney sazının yapısal olarak aynı malzemedan yapıldığı fakat perdelerin aralıkları ve açkı sayısının aynı olmadığı,

Girift sazının boğum sayısının değişiklik gösterdiği ve Ney sazının ise sadece 9 boğumla sınırlı olduğu,

Boyut olarak Girift sazının Ney sazına göre daha kısa olduğu,

Girift sazının ön yüzünde 7 ve arka yüzünde 1, Ney sazının ise ön yüzünde 6 ve arka yüzünde 1 perde deliğine sahip olduğu,

Tınısal olarak Girift sazının Ney sazına göre boğuk ve sert olduğu

Her iki çalgının, ilk bakışta aynı olarak görülse de yapısal ve tınısal olarak tamamen farklılık gösterdikleri sonuçlarına ulaşılmaktadır.

Kaynaklar

Açın, C. (1994). *Enstruman Bilimi*. Yeni doğan Yayın.

Aksoy, B. (1994). *Avrupalı Gözüyle Osmanlı*. Pan Yayıncılık.

Farmer, H. G. (1999). *On Yedinci Yüzyılda Türk Çalgıları*. Çev. M. İlhami Gökçen. Hagem.

Kaya, A. (2011). *Ney Metodu*. Kitabevi Yayıncılık.

Uygun, M. (2015). *Girift Sazı ve Deliklerinin Açkısındaki Sayısal Değerler*. Medeniyet Sanat Dergisi, 1 (2), 111-128.

Villoteau, G. A. (1826). *Description de'l Egypte*. (C: I-XX). Paris.